

Rhododendron principis

Osmo Jussila

Bureau & Franchet, J. Bot. (Morot). 5: 93. 1891

藏南杜鹃; zang nan du juan (Kiina)

alasuku *Hymenanthes*
sektio *Ponticum*
alasektio *Taliensia*

Prinssinalppiruusu

Ainavihanta 1–6 m korkuiseksi kasvava tiheäoksainen pensas tai pieni puu. Harmaanruskea runko karhea-kaarnainen. Nuoret versot tiheänukkaisia ja vaihtelevasti suomukarvaisia. Lehdet 6–14 cm x 2–5 cm:n pituiset, kapean soikeat tai lansettimaiset, lehtien kärki ja kasvusilmut terävät. Lehtien reunat alas kääntyneet. Kiiltävät lehdet ovat yläpinnaltaan karvattomat ja nahkamaiset. Lehtien alapinnalla tiheä ja pysyvä lähes valkea kaksinkertainen nukkakerros, jossa tiheä samettimainen kerros valkoista pitkää karvaa muodostaa yhtenäisen pintakerroksen. Lehdet säilyvät pensaassa kaksi kasvukautta ja vanhempien lehtien nukkapinta tummuu ruskean harmaaksi.

Kukinta ennen tai yhtä aikaa uusien lehtien puhkeamisen kanssa, kukinnossa 10–30 kukkaa. Kukat kellomaiset. Teriö on 2,5–3,8 cm pituinen ja halkaisijaltaan 3–4 cm, nukkainen kukkaperä on 5 mm ja kukinto yleensä pallomainen. Kukan väri on valkoinen tai vaaleanpunainen ja nielussa on usein tummanpunainen pilkutus. Kukka ei tuoksu. Luontaisilla kasvupaikoillaan *R. principis* kukkii touko-kesäkuussa.

Kotimaa: Kiina, metsissä ja alppiruusutiheiköissä 3800–4500 mmpy Tiibet, Kaakkois-Xizang.

Kestävyys

Englanti H5 (kestävä kaikkialla Englannissa ja Skandinavian eteläosissa)

Tanska (RF) -18 °C (*R. vellereum*),

USA: (ARS) -21 °C

Suomi la-?

Ehdotan tälle *Taliensia*-alasektion lajille käytettäväksi suomalaista nimeä prinssinalppiruusu.

Alalajit ja muodot

AM 1976 (R.N.S. Clarke, Borde Hill, Sussex) lajike 'Lost Horizon', (*R. vellereum*), Kingdon-Ward 5656; valkoiset punapilkkuiset kukat.

Synonyymit

- *Rhododendron vellereum* (Hutch & Tagg)

Orleansin prinssi Henri

Cowan ja Davidian päättelivät Royal Horticultural Society:n Botanical Magazinesssa, että *Rhododendron vellereum* kuuluu *R. aganniphum*-lajiin, mutta myöhemmin Chamberlain liitti sen aiemmin nimetyn lajin *R. principis* yhteyteen. *R. vellereum* on lajin *R. principis* itäinen muoto, jonka indumentti on kellertävämpää ja kestävyys joidenkin lähteiden mukaan heikompi kuin Tiibetin ylängöllä kasvavan nimilajin.

"Prinssinalppiruusulla" on todellakin siniverinen historiansa, sillä Franchet nimesi lajin Orleansin prinssin mukaan.

Gabriel Bonvalot ja prinssi Henri d'Orléans matkasivat Siperiasta Tiibetin ylängön ja Yunnanin läpi päättäen matkansa Tonkiniin Vietnamissa. Kuvan henkilöt vasemmalta: Isä Constant de Degen toimi matkalla tulkkina, keskellä Bonvalot ja oikealla Orleansin prinssi Henri. C. de Deken oli belgialainen lähetyssaarnaaja, joka käännösti kiinalaisia aina vuodesta 1881 ja osallistui 1889–1890 tutkimusmatkaan.

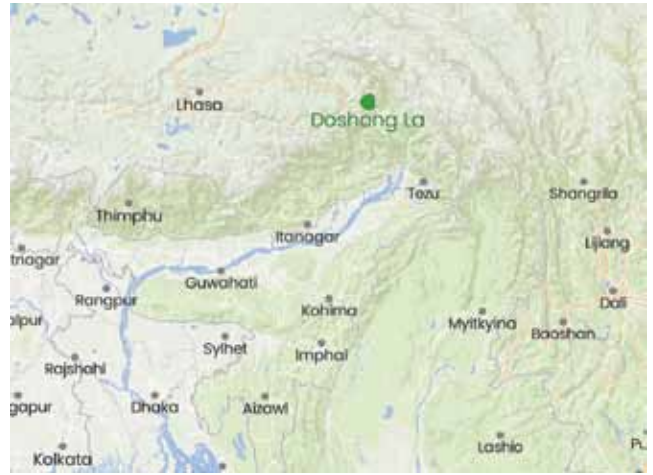

R. principis, prinssinalppiruusu vappuna 2019 Kustavissa. Alppiruusu on hankittu Kaarel Voitkilta 2007 ja istutettu saman tien avomaahan Kustaviin. Keruu Doshong La, Warren Berg.

Kasvitieteilijänä ansioitunut Orléansin prinssi Henri (1867–1901) oli Ranskan syrjäytetyn kuningassuvun Englannissa syntynyt jälkeläinen, joka saavutti kuuluisuutta useilla tutkimusmatkoillaan Aasiassa ja Afrikassa. Hän kuoli Saigonissa vain 33-vuotiaana Assamiin tehdyn retken jälkeen. Matkan "ammattimaisin" jäsen Gabriel Bonvalot (1853–1933) teki tutkimusmatkoja Ranskan valtion laskuun mm. Venäjällä, Kiinassa ja Afrikassa ja vaikutti Ranskan politiikassa kolonialistien riveissä.

R. principis alppiruusun kukintaa Kustavissa. Etualalla on *R. mucronulatum* cw, Cheju, kääpiöivä koreanalppiruusu Koreasta.

Doshong La Tiibetissä, Kiinan Sichuanista länteen päin.

Prinssinalppiruusu on yksi *Taliensia*-alasektion helpohoituisimmista ja kukintahaluisimmista lajeista. Kun alasektio on surullisen kuuluisa siitä, että sen lajit eivät meidän oloissamme syystä tai toisesta tahdo oikein tehdä kukkanuppua, tuo prinssinalppiruusu tähän sääntöön ilahduttavan poikkeuksen. Se tekee jo nuorena runsaasti pyöreitä marmorikuulan kokoisia kukkanuppua, joista puhkeaa aikaisin keväällä runsaat valkoiset kukinnot. Kukinta voi tosin epäonnistua vaihtelevissa kevätsäissä.

Prinssinalppiruusu on mantereisena lajina kovin alts aloittamaan kasvun liian aikaisin keväällä ja myöhäiset hallat voivat turmella kukkanuput, jotka ovat aukeamassa. Kustavin oloissa prinssinalppiruusu kukkii yleensä jo vapun tienoilla. Laji, joka kasvaa luontaisena Tiibetin kuivalla ylängöllä, on sopeutunut kuivaan ilmaan, koviin pakkasiin ja tuuliinkin, joten sen talvenkestävyydestä ei ainakaan minulla ole pahaa sanottavaa. Kevätaurinko saattaa joskus hiukan ruskettaa lehtiä, mutta pensas toipuu tällaisista kosmeettisista vaurioista kyllä hyvin. Kasvu on Taliensiksi rotevaa, Kustavin pensas on yltänyt 15 vuodessa pari metriä korkeaksi ja yhtä leveäksi eikä kasvu varmaankaan tähän lopu.

KIRJALLISUUTTA

Cox K, Rhododendrons & Azaleas a Colour Guide 2005

Cox P.A. & K, The Encyclopedia of Rhododendron Species 1997

INTERNET

https://en.wikipedia.org/wiki/Prince_Henri_of_Orl%C3%A9ans

<https://primulaworld.blogspot.com/2016/03/bonvalot-and-dorleans-in-china.html>

<https://www.rhododendron.dk/principis.html>